

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในปัจจุบันอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวนับเป็นอุตสาหกรรมแขนงหนึ่งที่มีความสำคัญและมีบทบาทต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศไทยเป็นอย่างมาก เนื่องจากการท่องเที่ยวสามารถสร้างรายได้เป็นอันดับต้นๆ ของประเทศ ซึ่งอยู่ในรูปแบบการนำเงินตราจากต่างประเทศ การกระจายโอกาส และการสร้างงานให้กับประเทศ และส่งผลให้การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ มีแนวโน้มของการเติบโตที่สูงขึ้น รวมถึงมีความสำคัญเพิ่มขึ้นจากสถิติการเดินทางของนักท่องเที่ยวที่มาประเทศไทยเริ่มขยายตัว โดยปี พ.ศ. 2559 พบว่ามีนักท่องเที่ยวที่เที่ยวในประเทศไทย จำนวน 136,006,051 คน โดยแบ่งเป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย 85,508,120 คน และนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ 50,497,931 คน ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 37 ของนักท่องเที่ยวทั้งหมด โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวจากประเทศจีนที่มีการท่องเที่ยวในประเทศไทยเพิ่มขึ้นมากถึงร้อยละ 30 และนำรายได้เข้าประเทศปริมาณ 370,992 ล้านบาท

รัฐบาลไทยตระหนักถึงความสำคัญของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว จึงได้ปรับแผนยุทธศาสตร์ในการพัฒนาประเทศมุ่งส่งเสริมอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ดังจะเห็นได้จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2534 เป็นต้นมา จนถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 ปี พ.ศ. 2560 โดยมีนโยบายส่งเสริมการค้าและการท่องเที่ยวตลอดจนการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิต สนับสนุนให้มีการอบรมและเพิ่มพูนทักษะความรู้ความสามารถให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยี เศรษฐกิจ และสังคม โดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา เป็นองค์กรหลักในการดำเนินการส่งเสริมการค้าและการท่องเที่ยว รวมถึงผลิตและพัฒนาบุคลากรในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวให้มีปริมาณสอดคล้องกับความต้องการของตลาด และมีคุณภาพได้มาตรฐานในระดับนานาชาติ เพื่อรองรับนโยบายการเปิดเสรีด้านการค้าและบริการ ตลอดจนสนับสนุนให้สังคมไทยมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และชุมชนมีความเข้มแข็งตามเป้าหมายของยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวไทย พ.ศ. 2558 – 2560

จังหวัดลำปางเป็นแหล่งอารยธรรมล้านนาไทยที่น่าสนใจไม่น้อยไปกว่าจังหวัดใดๆ ชาวลำปางมีวิถีชีวิตที่เรียบง่าย คงไว้ซึ่งขนบธรรมเนียมประเพณีที่สืบทอดกันมาแต่โบราณ และเป็นเมืองที่มีเอกลักษณ์โดดเด่นเป็นของตนเองแต่อดีตมาเมืองลำปางมีชื่อเรียกหลายชื่อเช่น ศรีดอนไชย ลัมภะกัมปะนคร เขลางค์นคร และกุกกุญคร (นครไก่อ) คำว่าลำปางนั้นหมายถึงไม้ป่า ตำนานเล่าว่าเป็นไม้ข้าวหลามที่ลัวะอ้ายกอนใช้หาบกระบอกรน้ำฝิ่ง มะพร้าว มะตูม มาถวายพระพุทธเจ้าเมื่อครั้งเสด็จมายังบริเวณนี้ ก่อนจะปักไม้เอาทางปลายลงเกิดเป็นต้นชะจาวที่เห็นอยู่ข้างวิหารหลวง วัดพระธาตุลำปางหลวง ต้นชะจาวนี้มีลักษณะผิวด้านนอกจากไม้อื่น ด้วยกิ่งก้านจะชี้ลงดิน เป็นไม้มงคลประจำจังหวัดลำปางที่มีอายุกว่า 2,500 ปีล่วงมาแล้ว

ส่วนคำว่าเขลางค์นครนั้น เป็นภาษาบาลี ปรากฏอยู่ในตำนานตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 13 คำว่า “ลคร” ซึ่งกลายมาจากนคร จึงเป็นชื่อสามัญที่ใช้เรียกเมืองเขลางค์ ทั้งยังปรากฏใช้ในศิลาจารึก และพงศาวดารในรุ่นต่อมา ส่วนภาษาพูดจะออกเสียงว่า “ละกอน” มีความหมายเดียวกับคำว่าเมืองลคร หรือเวียงละกอน นอกจากนี้บางตำนานยังเล่าว่าเมื่อครั้งที่พระพุทธเจ้าเสด็จออกโปรดสัตว์จนมาถึงเมืองนี้ พระอินทร์ได้ทราบก็เกรงว่าชาวเมืองจะตื่นไม้ทันมาทำบุญกับพระพุทธองค์ จึงแปลงกายเป็นไก่สีขาวขันปลุกชาวเมืองให้ตื่นทันออกมาทำบุญตักบาตร ด้วยเหตุนี้เมืองลำปางจึงได้ชื่อว่า “กุกกุญคร” อันหมายถึงเมือง

โก่ขาว โก่ขาวจึงเป็นสัญลักษณ์ของเมืองที่เราจะพบตามป้ายชื่อถนน บนสะพาน หรือตามตึกต่างๆ แม้แต่ใน
 ชามตราไก่ที่ขึ้นชื่อ

จากประวัตินครลำปางที่กล่าวมา พบว่านอกจากโก่ขาวแล้ว วัดพระธาตุลำปางหลวงมีเรื่องราวที่
 เกี่ยวโยงกับความเป็นมาของจังหวัด ตลอดจนเป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่สำคัญของจังหวัดลำปาง
 เป็นวัดที่มีขนาดใหญ่ ครอบคลุมพื้นที่กว้างขวาง และสร้างขึ้นอย่างประณีตดีเยี่ยม การออกแบบวางผังวัดด้วย
 ภูมิปัญญาอันชาญฉลาด ฝีมือเชิงช่างที่เปี่ยมด้วยคุณค่าความงามทางศิลปะ และสภาพห้อมล้อมรอบๆ บริเวณ
 วัด ตัววัดตั้งอยู่บนเนินสูงจากพื้นราบปกติประมาณสิบเมตร ช่วยขับเน้นเสริมให้วิหารหลวงและองค์พระธาตุ
 เจดีย์ ซึ่งอยู่หลังเขตแนวกำแพงแก้วมีความโดดเด่นขึ้นกว่าเดิม ประกอบกับรอบๆ บริเวณวัดที่ไม่มีอาคาร
 บ้านเรือน ตึกสูงมาบดบังหรือรบกวนทัศนียภาพ ก่อให้เกิดความยิ่งใหญ่และสามารถสัมผัสรับรู้ได้ทันทีถึงเจตนา
 ในการออกแบบสร้างขึ้น ที่สำคัญคือวิหารสามหลัง ได้แก่ วิหารหลวง วิหารพระพุทธรูป และวิหารน้ำแต้ม
 นักวิชาการต่างลงความเห็นว่า เป็นวิหารอายุเก่าแก่มากที่สุดของล้านนาที่สร้างขึ้นในพุทธศตวรรษที่ 21 หรือ
 ราวๆ 500 กว่าปี และยังคงสภาพใกล้เคียงกับของเดิมเมื่อครั้งแรกสร้าง เนื่องจากในอดีตที่ผ่านมา พื้นที่เขต
 จังหวัดลำปาง ไม่ค่อยได้รับผลกระทบจากสงครามระหว่างล้านนากับพม่ามากนัก เมื่อเทียบกับถิ่นย่านละแวก
 อื่น วัดวาอารามสำคัญหลายแห่ง จึงไม่เสียหาย ไม่ถูกปล่อยทิ้งร้าง และได้รับการดูแลรักษาต่อเนื่องสม่ำเสมอ
 แม้จะมีการซ่อมแซมบูรณะ ทว่าก็รักษาความกลมกลืน และมีการเปลี่ยนแปลงผิวดินแต่เพียงน้อยนิด ทำให้มี
 นักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชมความงามของวัดพระธาตุลำปางหลวงเป็นอย่างมาก แต่ไม่ค่อยได้รับความรู้เกี่ยวกับ
 ประวัติความเป็นมา รายละเอียดของวัดพระธาตุลำปางหลวงรวมถึงจังหวัดลำปางมากนัก

จากการสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับวัดพระธาตุลำปางหลวงและจังหวัดลำปางในด้านการส่งเสริมการ
 ท่องเที่ยวในรูปแบบสื่อสิ่งพิมพ์ทั้งรูปแบบหนังสือ และสิ่งพิมพ์ดิจิทัลพบว่า เนื้อหาด้านประวัติความเป็นมา
 ลักษณะ รายละเอียดเกี่ยวกับวัดพระธาตุลำปางหลวงจะอยู่ในรูปแบบของตำราหรือหนังสือเชิงสารคดี ส่วน
 เนื้อหาของจังหวัดลำปาง นอกจากจะอยู่ในรูปแบบของเอกสาร ตำราเหมือนกันแล้ว ยังมีในรูปแบบของหนังสือ
 นำเที่ยวแต่ส่วนใหญ่จะมีเนื้อหาเกี่ยวกับการแนะนำที่พัก ร้านอาหาร โดยมีเนื้อหาของจังหวัดลำปางแทรกอยู่
 เล็กน้อย ซึ่งอาจจะไม่ได้ประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวในเชิงลึก กล่าวคือ ไม่ได้เผยแพร่ข่าวสารการท่องเที่ยวไป
 ยังนักท่องเที่ยวเป้าหมายเพื่อสร้างภาพพจน์ที่ดีให้กับแหล่งท่องเที่ยวโดยตรง

ด้วยเหตุผลสำคัญดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในเรื่องของการออกแบบหนังสือส่งเสริม
 การท่องเที่ยว “วัดพระธาตุลำปางหลวง” ในการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวซึ่งใช้สื่อสิ่งพิมพ์และสิ่งพิมพ์
 ดิจิทัลเป็นเครื่องมือสำคัญเพื่อการประชาสัมพันธ์ในด้านการให้ความรู้ การสร้างภาพพจน์ที่ดีให้แก่ธุรกิจ
 ท่องเที่ยว ก่อให้เกิดการรักษาศิลปวัฒนธรรม เป็นส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยมุ่งหวังสร้างชื่อเสียงภาพพจน์ให้กับ
 วัดพระธาตุลำปางหลวงและจังหวัดลำปาง สอดคล้องกับกรอบการวิจัยในส่วนของความต้องการในการพัฒนา
 ประเทศเรื่อง การสร้างสรรค์วิชาการงานศิลป์ในด้าน การสร้างสรรค์ศิลปกรรมเชิงวิชาการ พัฒนาองค์ความรู้
 ทางศิลปกรรมที่ยั่งยืน และการสร้างสุนทรียรสทางศิลปกรรม

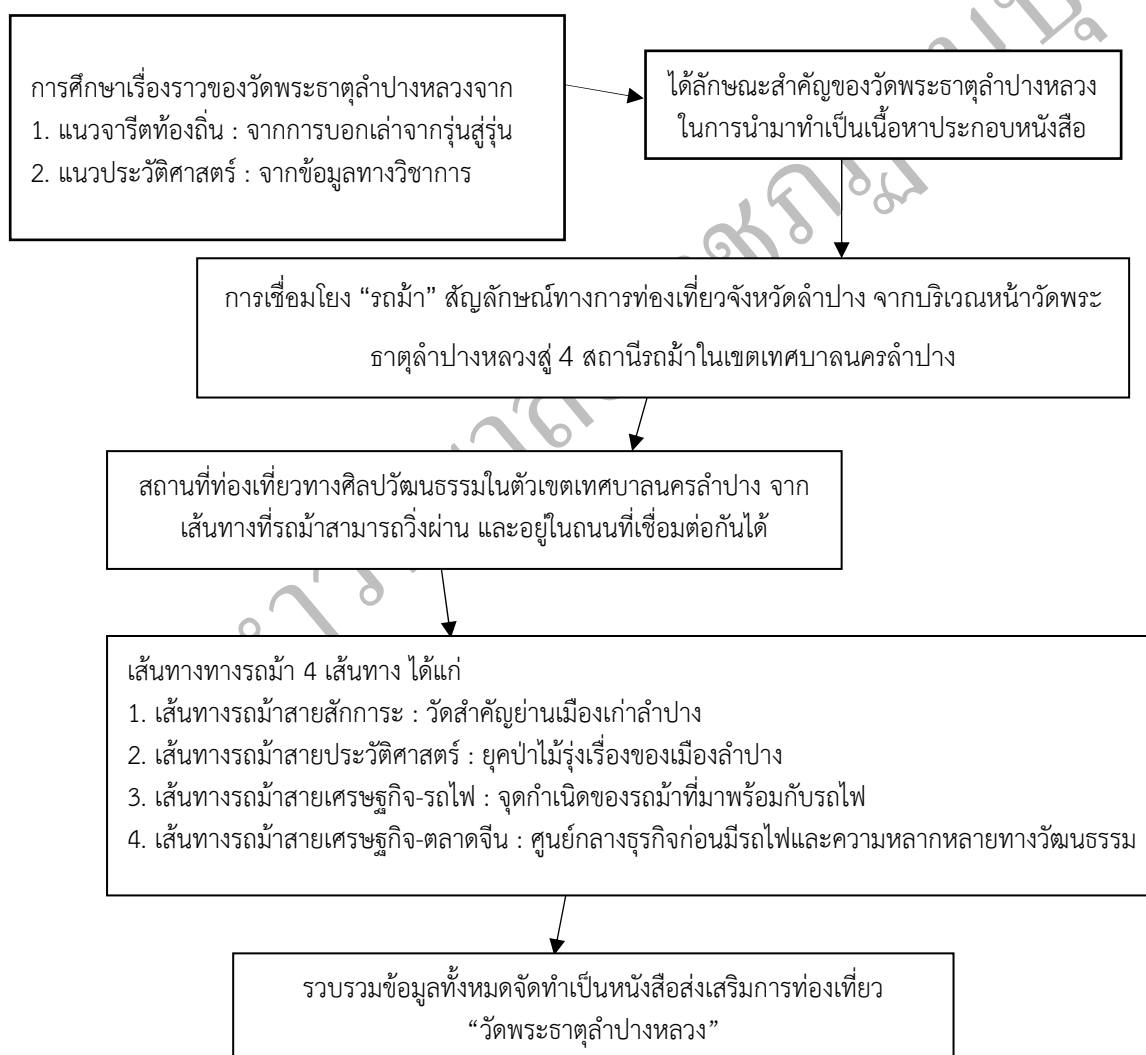
วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อออกแบบหนังสือส่งเสริมการท่องเที่ยว “วัดพระธาตุลำปางหลวง” จากข้อมูลเชิงพื้นที่
2. เพื่อกำหนดเส้นทางรถม้าเพื่อการท่องเที่ยวในเขตเทศบาลนครลำปาง จากแผนที่ทาง

ศิลปวัฒนธรรม

กรอบแนวความคิดของโครงการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษา วิเคราะห์ สังเคราะห์ เพื่อการออกแบบและพัฒนาสร้างสรรค์ผลงานด้านการออกแบบหนังสือตามหลักการและกระบวนการออกแบบสร้างสรรค์และพัฒนางานทางศิลปกรรม โดยจัดทำเนื้อหาให้มีรูปแบบที่เข้าใจง่าย ทันสมัย รวมถึงการเชื่อมโยงเส้นทางรถม้าเพื่อการท่องเที่ยวจากบริเวณหน้าวัดพระธาตุลำปางหลวง เข้าสู่ 4 สถานีรถม้าในเขตเทศบาลนครลำปาง

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา

ข้อมูลเกี่ยวกับวัดพระธาตุลำปางหลวงในด้านประวัติความเป็นมาลักษณะโครงสร้างทางสถาปัตยกรรม ลวดลายจิตรกรรมฝาผนังอันเป็นเอกลักษณ์ ตลอดจนวิถีชีวิตของชุมชนโดยรอบวัดพระธาตุลำปางหลวง เชื่อมโยงกับเนื้อหาของจังหวัดลำปางทั้งประวัติความเป็นมา ลักษณะทางกายภาพ รวมถึงแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ

ขอบเขตประชากรกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างประชากรจากชุมชนที่อาศัยอยู่ในบริเวณวัดพระธาตุลำปางหลวง อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง

ขอบเขตพื้นที่

อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง ในส่วนของวัดพระธาตุลำปางหลวง และจังหวัดลำปาง ในส่วนของพื้นที่ เชื่อมโยงกับวัดพระธาตุลำปางหลวงสู่แหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ได้หนังสือส่งเสริมการท่องเที่ยว “วัดพระธาตุลำปางหลวง” จากข้อมูลเชิงพื้นที่ สำหรับใช้ในการ ประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวในด้านการให้ความรู้ การสร้างภาพพจน์ที่ดีให้แก่ธุรกิจท่องเที่ยว ก่อให้เกิดการ รักษาศิลปวัฒนธรรม เป็นส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยมุ่งหวังสร้างชื่อเสียง ภาพพจน์ให้กับวัดพระธาตุลำปางหลวง และจังหวัดลำปางและเส้นทางรถม้าเพื่อการท่องเที่ยวในเขตเทศบาลนครลำปาง จากแผนที่ทางศิลปวัฒนธรรม